

KATEDRA ZDROWIA PUBLICZNEGO
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie
20-093 Lublin, ul. W. Chodźki 1
Tel. (81) 448-67-20, e-mail: zdrowpub@umlub.pl

Lublin, dn.27 .05.2021

Wielce Szanowny Pan
Prof. dr hab. n. med. Lech Panasiuk
Dyrektor Instytutu Medycyny Wsi
im. Witolda Chodźki w Lublinie

Szanowny Panie Dyrektorze,

Uprzejmie przesyłam pozytywną recenzję rozprawy doktorskiej Pani lek. dent. Kingi Bernat pisanej pod kierownictwem Pana dr hab. n. med. Piotr Tyszko.
Gratuluje dobrze przygotowanej dysertacji wpisującej się w aktualne problemy globalnej polityki zdrowotnej.

Z wyrazami szacunku

KIEROWNIK
Katedry Zdrowia Publicznego

Prof. dr hab. n. med. Teresa Kulik

KATEDRA ZDROWIA PUBLICZNEGO
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie
20-093 Lublin, ul. W. Chodźki 1
Tel. (81) 448-67-20, e-mail: zdrowpub@umlub.pl

Lublin 27.05.2021r.

Recenzja rozprawy doktorskiej lek. dent. Kingi Bernat pt.: „ Ocena czynników związanych z postawami rodziców w zakresie profilaktyki próchnicy u dzieci.”

Promotor: dr hab. n. med. Piotr Tyszko

W światowych i polskich badaniach naukowych oraz opiniach ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia, Światowej Federacji Dentystycznej (FDI), Międzynarodowego Stowarzyszenia Stomatologii Dziecięcej oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Badań Naukowych w Dziedzinie Stomatologii (IADR) znajdujemy sformułowane ważne cele zdrowotne dla realizacji w skali globalnej, dotyczącej promocji i profilaktyki chorób jamy ustnej. W nurt tych badań i opinii dobrze wpisała się rozprawa doktorska Pani lek. dent. Kingi Bernat pt.: „ Ocena czynników związanych z postawami rodziców w zakresie profilaktyki próchnicy u dzieci.” pod kierunkiem Pana Profesora dr hab. n. med. Piotra Tyszko.

Ocena części teoretycznej pracy

Część teoretyczna pracy obejmuje 41 stron tekstu (rozdziały i podrozdziały 1-4 oraz wprowadzenie). Została opracowana na podstawie dostępnego przeglądu aktualnego piśmiennictwa krajowego i międzynarodowego. Doskonale wprowadza w problematykę pracy. Autorka dokonuje szczegółowego przeglądu literatury, co czyni, że już sama część teoretyczna pracy ma wysoką wartość naukową. Styl prowadzonego przez panią Kingę Bernat, przeglądu pokazuje dojrzałość naukową i umiejętność krytycznej analizy wyników badań innych autorów.

We wprowadzeniu doktorantka zawarła aktualną i usystematyzowaną wiedzę dotyczącą definicji i teorii próchnicy zębów, jako podstawowego problemu zdrowia publicznego na

poziomie europejskim (WHO) oraz w kontekście cywilizacyjnym poprzez uwarunkowania społeczne i środowiskowe.

W następnych rozdziałach autorka analizuje etiologię procesu próchnicowego w oparciu o czynniki chorobotwórcze. Próchnica wczesnego okresu dzieciństwa (ECC) uważana jest za najczęstszą chorobę przewlekłą wieku dziecięcego. W wielu krajach jej występowanie wskazuje na niższy status społeczno-ekonomiczny. Wartość ECC jest powszechnie wykorzystywana, jako wskaźnik służący do oceny istniejących nierówności społecznych.

Z badań epidemiologicznych w zakresie zdrowia jamy ustnej, prowadzonych przez WHO, jasno wynika, że ocena stanu intensywności próchnicy, powinna opierać się na miarodajnych wskaźnikach, jako podstawy oszacowania potrzeb zdrowotnych w zakresie zdrowia jamy ustnej oraz oceny wdrażanych programów profilaktycznych. W dalszych rozdziałach autorka szczegółowo analizuje ocenę indywidualnego ryzyka próchnicy u dzieci w oparciu o badania ekspertów amerykańskich i skandynawskich oraz literatury naukowej opracowanej przez system CAMBRA (ang. Caries Management by Risk Assessment). W oparciu o badania międzynarodowe, działania profilaktyki w zakresie opieki stomatologicznej w Polsce są podejmowane i rekomendowane jako standardy całościowej polityki zdrowotnej. Doktorantka słusznie stwierdza, że rola rodziców w przestrzeganiu zasad profilaktyki próchnicy u dzieci jest niekwestionowana.

W oparciu o raport monitorowania stanu zdrowia jamy ustnej dzieci za rok 2017, wykazano silną zależność między stanem zdrowia dzieci, a zachowaniami zdrowotnymi rodziców/ opiekunów. Podkreślenia i wyróżnienia wymagają rozdziały poświęcone profilaktyce próchnicy i jej miejsca w całościowym systemie polityki zdrowotnej obszaru europejskiego i światowego. Kategorią dopełniającą tę część rozdziałów jest ocena działań edukacyjnych z zakresu profilaktyki w projektach PPZ, NPZ oraz AOTMiT. Wdrażanie treści edukacyjnych stanowi istotny element realizacji polityki zdrowotnej państwa. Spośród wielu uregulowań formalnych i prawnych autorka akcentuje przydatność ustawy w zdrowiu publicznym 2015 roku oraz ustawę z dnia 12 kwietnia 2019 roku zawierającą zakres i cele opieki zdrowotnej nad uczniami. Ważnymi są także dokumenty takie jak: Policy Paper 2015-2020 oraz Mapy Potrzeb Zdrowotnych z roku 2020, w których wyznaczono ramy strategiczne polityki zdrowotnej w tym priorytety profilaktyki na każdym etapie rozwoju człowieka oraz ustalono zadania profilaktyczne dla każdego województwa w Polsce.

Ocena metodologii badań

Część empiryczną pracy, poprzedza omówienie założeń metodologicznych i organizacyjnych. Celem badań przeprowadzonych przez Panią lek. dent. Kingę Bernat, było dokonanie oceny związku poszczególnych czynników z postawami prozdrowotnymi rodziców a zakresie profilaktyki próchnicy zębów u dzieci. Z przeglądu literatury światowej wynika, że do czynników uznanych za wpływające na zachowania zdrowotne zaliczane są czynniki demograficzne, społeczno-ekonomiczne, poziom wiedzy rodziców, opiekunów, a w badaniach polskich wśród głównych czynników odpowiadających za występowanie próchnicy wczesnej u dzieci trzyletnich są: pochodzenie z obszarów wiejskich oraz brak wiedzy rodziców.

W badaniach uczestniczyli rodzice dzieci, pochodzący z województwa lubelskiego i podkarpackiego. W badaniach wzięło udział 313 osób z terenu miast i wsi. Wśród respondentów przeważały osoby płci żeńskiej między 30, a 39 rokiem życia zamieszkujące obszary wiejskie. Najlicniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym, czynne zawodowo deklarujące dobrą sytuację materialną.

W ocenie uwzględniono czynniki demograficzne, czynniki społeczno-ekonomiczne, poziom wiedzy rodziców, doświadczenia własne rodziców. W operacjonalizacji celów (głównego i celów uzupełniających) przewidziano również opracowanie narzędzia badań w postaci skali poziomu postawy i wiedzy rodziców w zakresie profilaktyki próchnicy u dzieci, a także ocenę samorządowych programów zdrowotnych. Wykorzystano dane o PPZ uzyskane w drodze kwerendy internetowej głównie z danych dostępnych na stronie AOTMiT. Z analizy wynikało, że w latach 2017-2019 wpłynęło do zaopiniowania 47 projektów PPZ, ukierunkowanych głównie na profilaktykę próchnicy zębów u dzieci i młodzieży.

W następnych latach nastąpiła tendencja spadkowa i tak 2018-17 projektów, 2019-11 projektów, co ważne część z nich nie była dobrze przygotowana pod względem merytorycznym i metodycznym.

W pracy większość problemów sformułowano w postaci pytań rozstrzygnięć (np. czy postawa...), które są spójne z celami pracy. Tego typu pytania dają możliwość postawienia diagnozy sytuacyjnej, która zweryfikowana statystycznie stanowi podstawę do planowania priorytetów i form profilaktyki w praktyce. Ogólna hipoteza i hipotezy uzupełniające skupiają się na kryteriach grup czynników, które mogą wykazywać związek z wybranymi kryteriami postawy, a także z sumaryczną oceną uwzględniającą wszystkie przyjęte w pracy kryteria.

Podstawowym narzędziem wykorzystanym w badaniach i realizacji celu głównego była ankieta skierowana do rodziców/opiekunów dzieci w wieku od drugiego do dwunastego

roku życia. Kwestionariusz uzyskał pozytywną opinię Komisji Bioetycznej w Instytucie Medycyny Wsi w Lublinie.

W modelu statystycznym Doktorantka uwzględniła główne kierunki analizy statystycznej za pomocą programu IBM SPSS Statistics. Analizowano zmienne oryginalne jak również pochodne przy przyjętym poziomie istotności $P=0,05$.

Ocena części empirycznej

Część empiryczna, którą stanowią wyniki badań, obejmuje 51 stron dysertacji. Wyniki badań własnych przedstawiono w postaci graficznej (68 rycin) i tabelarycznej (częściowo umieszczone w pracy, częściowo w załączniku-61 tabel). Wyniki badań zostały zaprezentowane jasno i przejrzysto, wskazują na kierunek postaw rodziców wobec profilaktyki próchnicy dzieci. Kobiety pochodzące ze wsi i małych miast prezentowały pozytywną postawę, która wzrastała wraz z posiadanym wyższym wykształceniem. Korzystały z wiarygodnych źródeł wiedzy jaką był lekarz dentysta. Natomiast kobiety prezentujące negatywne postawy miały złe doświadczenia w dzieciństwie w kontakcie z lekarzem stomatologiem. Wiedza rodziców była kształtowana również poprzez znajomość programów edukacyjnych w ramach Programów Polityki Zdrowotnej.

W dyskusji doktorantka podsumowała wyniki swoich badań, dokonując ich analizy w świetle danych z piśmiennictwa. Wykazała się przy tym umiejętnością krytycznej oceny własnych badań wskazując na ograniczenia przygotowanej pracy. Badaną grupę cechowała przewaga osób płci żeńskiej między 30, a 39 rokiem życia zamieszkałych obszary wiejskie z wykształceniem wyższym oraz czynnych zawodowo i z dobrą sytuacją materialną. Taka populacja różni się generalnie od populacji reprezentującej ludność Polski niemniej jednak w pracy położono nacisk na badanie związków poziomu wiedzy i rodzaju postaw i zależności od różnych czynników, używając do oceny testów nieparametrycznych.

Ostatnią częścią pracy jest podsumowanie i wnioski, w której doktorantka w zwięzły sposób akceptuje najważniejsze aspekty pracy. Pani lek. dent. Kinga Bernat postuluje z czym jako Konsultant Wojewódzki w dziedzinie zdrowia publicznego, zgadzam się w pełni, że niezbędne jest opracowanie i realizowanie kompleksowych, populacyjnych programów zdrowotnych. Działania profilaktyczno- lecznicze i edukacyjne powinny być skierowane do kobiet już w okresie ciąży i rodziców małych dzieci. Uprawniona we wniosku jest również propozycja aby skonstruowana i przedstawiona w pracy 6-stopniowa skala poddana była walidacji, mogłaby stanowić proste narzędzie do oceny wiedzy i postaw rodziców w zakresie

profilaktyki próchnicy u dzieci oraz doboru grup czy populacji wymagających działań edukacyjnych.

Z pozycji recenzenta proponuję w przyszłych publikacjach, aby autorka dokładniej sprecyzowała rodzaj doboru grupy do badań, określiła kryteria włączenia i wyłączenia z badań, a także uwzględniła aktualne polskie strategiczne dokumenty polityki zdrowotnej, o których wspomniałam w recenzji.

Konkluzja i wnioski

Podsumowując stwierdzam, że praca będąca przedmiotem niniejszej recenzji jest cennym i wielokierunkowym źródłem wiedzy na temat „Ocena czynników związanych z postawami rodziców w zakresie profilaktyki próchnicy u dzieci.”

Należy podkreślić, że opracowanie teoretyczne stanowi cenny wkład merytoryczny w trwającą w środowisku naukowym debatę na temat skuteczności profilaktyki próchnicy zębów u dzieci i roli środowiska rodzinnego, szkolnego i społecznego w jej realizacji.

Wnioski wypływające z pracy mają duże znaczenie praktyczne. Założony przez doktorantkę cel został zrealizowany.

W związku z powyższym przedkładaam Wysokiej Radzie Naukowej Instytutu Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie wniosek o dopuszczenie Pani lek. dent. Kingi Bernat do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Katedry Zdrowia Publicznego

Prof. dr hab. n. med. Teresa Kulik

Prof. zw. dr hab. n. med. Teresa Kulik
Kierownik Katedry Zdrowia Publicznego
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie